

Το Ολοκαύτωμα στο Χορτιάτη – 2 Σεπτεμβρίου 1944

ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ ΡΟΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

29/08, 7:05 πμ

Σύνταξη Νάσος Μπράτσος

Τα ναζιστικά κρεματόρια δεν υπήρξαν μόνο στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, αλλά τέθηκαν σε λειτουργία και στο **Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη**, όταν με την πυρπόληση ενός φούρνου και ενός σπιτιού στα οποία επίτηδες είχαν εγκλωβίσει άμαχο πληθυσμό, οι ναζί κατακτητές δολοφονούσαν **149** ανθρώπους και έγραφαν άλλη μία μαύρη σελίδα στα εγκλήματα πολέμου.

Αποφράδα ημέρα λοιπόν, αλλά ταυτόχρονα και ημέρα μνήμης και θυσίας είναι η 2 Σεπτεμβρίου του 1944, όταν οι ναζί με τους Έλληνες συνεργάτες τους, έβαψαν στο αίμα το Χορτιάτη.

Προηγήθηκαν δύο ανταρτικές επιθέσεις σε δύο αυτοκίνητα, ένα του οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης που πήγαινε στο βυζαντινό υδραγωγείο για την απολύμανση της δεξαμενής από την οποία υδροδοτούνταν η Θεσσαλονίκη και στο οποίο οι επιβαίνοντες ήταν Έλληνες (ο ένας εκ των δύο επέζησε) και ακολούθησε ένα δεύτερο αυτοκίνητο με τρεις Γερμανούς και δύο Έλληνες και με τελικό απολογισμό τη διαφυγή δύο Γερμανών και την αιχμαλωσία των υπολοίπων. Οι διαφυγόντες επέστρεψαν στο Ασβεστοχώρι Θεσσαλονίκης.

Οι περισσότεροι άντρες του Χορτιάτη ήταν στις δουλειές τους και οι εναπομείναντες είχαν δίλημμα αν έπρεπε να μείνουν ή όχι. Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες πήραν τη διαβεβαίωση ή την εκτίμηση καλύτερα των ανταρτών, ότι δεν θα κινδυνεύσουν. Αυτά πάντα σύμφωνα με μία εκδοχή,

καθώς υπάρχει και δεύτερη σαφώς διαφορετική, που αναφέρουμε στη συνέχεια του κειμένου.

Η σφαγή

Η ναζιστική πολεμική μηχανή που πάντα εξαντλούσε την αγριότητά της σε αγένους, αφού με τους αντάρτες έπρεπε να πολεμήσει στα ίσια, περικύκλωσε το Χορτιάτη. Κινητοποιήθηκαν δυνάμεις που γέμισαν 20 φορτηγά με Γερμανούς στρατιώτες, αλλά και δυνάμεις του «αποσπάσματος καταδίωξης ανταρτών» του **Φριτς Σούμπερτ** (Jagdkommando Schubert). Ακολουθώντας έκαναν αυτό που ήξεραν καλύτερα, δηλαδή πλιιάτσικο και πυρπολήσεις, ενώ όσοι κάτοικοι ήταν στο χωριό συγκεντρώθηκαν στο καφενείο. Οι κάτοικοι αυτοί οδηγήθηκαν έκλεισαν στο φούρνο του **Στέφανου Γκουραμάνη**, πολυβολήθηκαν από τους ναζί και μετά έβαλαν φωτιά για να κάψουν όσους δεν είχαν ξεψυχήσει από τις σφαίρες.

Κατάφεραν να γλιτώσουν μόνο δύο. Δείγμα της απανθρωπιάς των ναζί ήταν ότι οι όμηροι οδηγήθηκαν στο φούρνο υπό τη συνοδεία βιοηλιού και μάλιστα με εύθυμους σκοπούς που έπαιζε Γερμανός στρατιώτης. «Γλεντούσαν» δηλαδή τη σφαγή των αγένων που προετοιμάζαν!! Όποιος επιχειρούσε να διαφύγει από το φλεγόμενο κτήριο, τον μαχαίρωναν οι Γερμανοί και οι Έλληνες ταγματασφαλίτες που ως άλλοι Νέρωνες «καμάρωναν» για τα έργα τους.

Μία άλλη ομάδα αγένων την οδήγησαν στο σπίτι του **Ευάγγελου Νταμπούδη** και τους έκαψαν ζωντανούς. Άλλοι εκτελέστηκαν επί τόπου όταν προσπάθησαν να διαφύγουν και εντοπίστηκαν, γυναίκες βιάστηκαν και δολοφονήθηκαν.

Ο απολογισμός της αποφράδας ημέρας ήταν **149 νεκροί**, μεταξύ αυτών 109 γυναίκες και κορίτσια και περίπου 300 σπίτια καμένα.

Δύο ημέρες μετά οι Γερμανοί ξαναγύρισαν για να ολοκληρώσουν το πλιιάτσικο. Ο υπεύθυνος του Ολοκαυτώματος, ο Φριτς Σούμπερτ μετά τον πόλεμο δικάστηκε και εκτελέστηκε στην Αθήνα.

Μετά τον πόλεμο και με δεδομένη την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα και που τα προδρομικά σημάδια της ήταν ορατά και μέσα στην κατοχική περίοδο, υπήρξε αντιπαράθεση σχετικά με την αφορμή για το Ολοκαύτωμα.

Μία άποψη επιχειρήσει να χρεώσει το Ολοκαύτωμα σε άστοχες και άκαιρες όπως τις θεωρούσε, ενέργειες του ΕΛΑΣ, που προκάλεσαν τους Γερμανούς στο να προχωρήσουν σε αντίποινα.

Από την πλευρά του ΕΛΑΣ ο τότε αντάρτης και μετέπειτα εικαστικός, **Γιώργος Φαρσακίδης**, γράφει μεταξύ άλλων στο βιβλίο του **«Αναζητώντας την Ιθάκη...»**:

«Στις 2 Σεπτέμβρη 1944, δύο δεκαοχτάχρονοι μαχητές του ΕΛΑΣ, ο γράφων και ο Σταύρος Δήμου (Σταύρακας) κατόπιν εντολής του καπετάν Χορτιάτη, ξαναστήσαμε ενέδρα στο Ρωμιαϊκό Υδραγωγείο και χτυπήσαμε γερμανικό αυτοκίνητο, προπομπό φάλαγγας αυτοκινήτων που θα εκτελούσαν την προσχεδιασμένη σφαγή στο Χορτιάτη. Ο οδηγός του αυτοκινήτου τραυματίστηκε βαριά, όμως οι άλλοι δύο Γερμανοί, ύστερα από ανταλλαγή πυρών, κατάφεραν να διαφύγουν. Εμείς στείλαμε τον τραυματία για περίθαλψη και κάψαμε το αυτοκίνητο. Το χτύπημα του αναγνωριστικού αυτοκινήτου αποδείχτηκε σωτήριο για εκατοντάδες κατοίκους του χωριού, οι οποίοι, υπακούοντας στις προτροπές της οργάνωσης, κατάφεραν να διαφύγουν. Τα πάνω από εκατόν σαράντα πέντε άτομα, κυρίως γυναικόπαιδα, που παρέμειναν στο χωριό, δίνοντας πίστη στα λόγια του ιερέα και του προέδρου, που διατηρούσαν "καλές σχέσεις" με τους Γερμανούς, σφαγιάστηκαν ή κήκαν ζωντανοί.

(...) Το ολοκαύτωμα, ως συμβάν, απουσιάζει τόσο από τα γερμανικά όσο και από τα βρετανικά αρχεία. Κι αναρωτιέται κανείς, για να συγκαλύψει άραγε ποιους μεγαλόσχημους συνεργούς εγκλημάτων πολέμου, ποιες πολιτικές στιμίες και προδοσίες, έχει διαγραφεί αυτή η σελίδα; (Όπως είναι γνωστό, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Κουρτ Βαλτχάιμ είχε υπηρετήσει στο Γερμανικό Αρχηγείο Βορείου Ελλάδος ως αξιωματικός πληροφοριών)».

Επίσης στο βιβλίο του **«Μία επίσχυντη συμφωνία και το Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη»**, ο Γ. Φαρσακίδης αναφέρει: *"Η Ελληνική Επίσημη Ιστοριογραφία ελάχιστα έχει ασχοληθεί με την πυρπόληση του Χορτιάτη. Και το βολικό παραμύθι για τους "κακούς αντάρτες" και τα γερμανικά αντίποινα για τον*

φόνο ενός ανύπαρκτου Γερμανού γιατρού, είχε για χρόνια παραπληροφόρησει τον κόσμο.

Το ολοκαύτωμα, σαν συμβάν, απουσιάζει παντελώς τόσο από τα, κατά τα άλλα σχολαστικά στην καταγραφή, γερμανικά, όσο και τα βρετανικά αρχεία. Κι αναρωτιέται κανείς, συγκαλύπτοντας άραγε ποιους μεγαλόσχημους συνεργούς εγκλημάτων πολέμου, ποιες πολιτικές ατιμίες και προδοσίες, έχει διαγραφεί αυτή η σελίδα;

Τον Αύγουστο του 1944, κατά μαρτυρία ανώτατων Γερμανών αξιωματούχων, όπως του Γκέμπελς, (που μετείχε κι ο ίδιος) του Φον Όβεν, του Γιόντλ και του Σπέερ, κλείστηκε μεταξύ Βρετανών και Γερμανών μια μυστική "Συμφωνία Κυρίων" που προέβλεπε την ανενόχλητη, από τους Βρετανούς, αποχώρηση από την Ελλάδα των Γερμανικών στρατευμάτων. Σε αντάλλαγμα οι Γερμανοί, με την βοήθεια των γερμανοεξοπλισμένων Ταγμάτων Ασφαλείας, εξουδετερώνοντας το Εαμικό Κίνημα, θα παραχωρούσαν τη Θεσσαλονίκη στους Άγγλους.

Μετά το τέλος του πολέμου η Επαίσχυντη Συμφωνία, που πρόδιδε τον κοινό Συμμαχικό αγώνα, δημοσιοποιήθηκε από τους Γερμανούς, αλλά όπως ήταν επόμενο, σαν πράξη πολιτικής ατιμίας, παραμένει από τους Βρετανούς μέχρι σήμερα "εν κρύπτω"».

Πάντως η ιστορία των Μπλόκων και των Ολοκαυτωμάτων, οι θηριωδίες, τα εγκλήματα και τα πλιάτσικα των ναζί στη χώρα μας, αλλά και ευρύτερα στην κατεχόμενη Ευρώπη, είναι τόσα πολλά, που δεν υπάρχει χώρος για δικαιολογίες και για απόπειρες απόδοσης "ευθυνών", σε όσους αγωνίζονταν ενάντια στο αιμοσταγές θηρίο, που δόθηκαν το ερέθιζαν ακόμα περισσότερο, αντί "να κάτσουν στα αυγά τους".

Η οπισθοχώρηση των Γερμανών το 1944, σήμανε, απολύτως συνειδητά από την πλευρά τους, την εκδήλωση της εκδικητικής τους μανίας με σειρά σφαγών αμάχων.

Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη Εκδηλώσεις Μνήμης

Τριήμερες εκδηλώσεις Μνήμης για τα 149 θύματα του Ολοκαυτώματος του Χορτιάτη διοργανώνει ο Δήμος Πυλαίας-Χορτιάτη, τιμώντας τη συμπλήρωση 77 χρόνων από τα τραγικά γεγονότα της 2ης Σεπτεμβρίου του 1944. Στέλνοντας το μήνυμα «ποτέ ξανά» για την ανείπωτη τραγωδία που σημάδεψε πριν από 77 χρόνια τον τόπο μας, αλλά και με σεβασμό προς τις υγειονομικές οδηγίες για την προστασία της δημόσιας υγείας.

Πάνω στο χόμα το δικό σου λέμε τ' θανά μας,
Πάνω στο χόμα το δικό σου σπενθίζουμε τους κείτους
καί τις πολιτείες μας
Πάνω στο χόμα σου ελπίστε. Έχουμε παρτίβα.
Έχω κρατήσει μέσα μου τή ντουκεριά σου.
Γυρίζει μέσα μου ό φραγμονερός ήχος τού πολυβόλου.
Θυμάμαι τήν καρδιά σου πού θύναζε,
κ' έζηγονα στό μακόλ μου
καίτι έκατάφυλλα τριστηνάρυλλα
πού μοιάζονε
σαν έμιόλια τού άπειρου πρής τόν άνθρακο
-Έτσι μας μύλαρε ή καρδιά σου.
Κ' εβουμε πώς ό κόσμος είναι μεγαλύτερος
κ' έγινε μεγαλύτερος γαλ νά χωρή ή άγάπη.
Τό πρώτο σου παργίνδο: Έσού.
Τό πρώτο σου άλογόνο: Έσού.
Έπαξες τή φωνά. Έπαξες τόν Χριστό.
Έπαξες τόν Αη-Γιώργη καί τόν Άγγελή.
Έπαξες τούς δεινέτες τού ρολογιού πού κωφεβαίνουνε
άπ' τά μεσούνορα.
Έπαξες τή φωνή τής έλπίδος, έκαί πού δεν ύπείχε φωνή.
Ή πλατεία ήταν έρημη. Ή περσίβα είχε φόνε.
Ήταν κορμό! Δέ βιάσαζε ή καρδιά σου παρισσότερο
ν' άκούς κάτω άπ' τή στέγη σου τ' άνθράκωτα μεταμοικονικά τής Εύρώπης!
Άσπρες κάτω άπ' τή σασαία σου τόν πρώτο κολατρούνορα...
Καρδιά τόν κορμόν! Σπείτρικες τόν ήμο, καί προχούρτες...
Ανέβηρες στό πεζούδρομο κ' έπαξες τόν άνθρακο!

"Έλεγα πάντα στην πόλη δική μου άθρονη"
Παναγιώτη Βρατσάνης
Από τή συλλογή «Η Κορνηλίονα κούκοι» (1947)

ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ
ΧΟΡΤΙΑΤΗ
77
ΧΡΟΝΙΑ

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΑΣ - ΧΟΡΤΙΑΤΗ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΝΗΜΗΣ
2 Σεπτεμβρίου 1944 - 2 Σεπτεμβρίου 2021

Από τήν ανατολή ως καί τή δύση του ήλιου της 2ας Σεπτεμβρίου, θα αναρτηθούν μεσότες οι σημαίες στα δημόσια και δημοτικά κτίρια, στα γραφεία Οργανισμών Άλλοθού και Ιδιωτικού Άσφαίου και στα λοιπά κτιστήρια και οικίες του Δήμου Πυλίας-Χορτιάτη.

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΙΑΣ - ΧΟΡΤΙΑΤΗ

Απόσταλου Σαμανίδη 21
Τ.Κ. 55236 Πάνοραμα
e-mail: politismos@pilea-chortiatis.gr
www.pilea-chortiatis.gr

Οι τριήμερες εκδηλώσεις θα αρχίσουν την Τρίτη 31 Αυγούστου, με την επίκαιρη θεατρική παράσταση «Αρνούμαι να ξεχάσω», σε συνεργασία με το ΚΘΒΕ και σκηνοθεσία της Ελευθερίας Τέτουλα, που θα δοθεί στις 9 το βράδυ στον αύλειο χώρο της Οικίας Νταμπούδη. Θα συνεχιστούν την Τετάρτη 1 Σεπτεμβρίου με τη θεατρική παράσταση «Οι τελευταίες ώρες του Γρηγόρη Αυξεντίου», σε συνεργασία με το Κυπριακό Προξενείο στη Θεσσαλονίκη, την Ομοσπονδία Κυπριακών Οργανώσεων Ελλάδας και την Ένωση Κυπρίων Βόρειας Ελλάδας, στις 9 το βράδυ στο προαύλιο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου.

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Ο Δήμαρχος Πυλίας - Χορτιάτη,
το Δημοτικό Συμβούλιο
και το Τοπικό Συμβούλιο Χορτιάτη,
σας προσκαλούν
να τιμήσετε με την παρουσία σας,
τις εκδηλώσεις Μνήμης
για τα 149 τραγικά θύματα
του Ολοκαυτώματος Χορτιάτη
της 2ας Σεπτεμβρίου 1944

Με τιμή,
Ο Δήμαρχος Πυλίας - Χορτιάτη
Ιννάσιος Κατεζίδης

Πρόεδρος της Περιφερειακής Ένωσης
Δημών Κεντρικής Μακεδονίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Τρίτη 31 Αυγούστου 2021

9.00 μ.μ. «Οικία Νταμπούδη». Θεατρική παράσταση «Αρνούμαι να ξεχάσω» σε συνεργασία με το Κ.Θ.Β.Ε. Σκηνοθεσία Ελευθερία Τέτουλα.

Τετάρτη 1 Σεπτεμβρίου 2021

7.00 μ.μ. «Φούνορας Γκουραμάνη». Τόπος του Μαρτυρίου. Επιμνημόσυνη δέηση.

9.00 μ.μ. Προαύλιο Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Χορτιάτη. Θεατρική παράσταση "Οι τελευταίες ώρες του Γρηγόρη Αυξεντίου" σε συνεργασία με το κυπριακό Προξενείο στη Θεσσαλονίκη, την Ομοσπονδία Κυπριακών Οργανώσεων Ελλάδας και την Ένωση Κυπρίων Βόρειας Ελλάδας.

Πέμπτη 2 Σεπτεμβρίου 2021

7.30 π.μ. Αρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Νεαπόλεως & Σταυρουπόλεως κ.κ. Βαρνάβα στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Χορτιάτη.

10.15 π.μ. Πέρασ υποδοχής προσκεκλημένων στην πρώην Κοινότητα Χορτιάτη.

10.30 π.μ. Τέλεση 77ου Αρχιερατικού Μνημόσυμου στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Χορτιάτη από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νεαπόλεως & Σταυρουπόλεως κ.κ. Βαρνάβα

11.00 π.μ. Μετάβαση με πομπή στο Μνημείο Θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Επιμνημόσυνο Αρχιερατικό Τρισάγιο.

11.15 π.μ. Ομιλία.

11.30 π.μ. Προσλήτήριο Νεκρών. Καταθέσεις στεφάνων.

12.00 μ.μ. Ενός λεπτού σιγή.

12.01 μ.μ. Εθνικός Ύμνος. Πέρασ Τελικής.

Απόλυτες συμμετοχές για καταθέσεις στεφάνων μέχρι τις 27 Αυγούστου:
2313 302030, 2313 301061, 2313 801070, politismos@pilea-chortiatis.gr
Η είσοδος στις θεατρικές παραστάσεις είναι δωρεάν με τηλεφωνική κράτηση θέσεων
στο τηλέφωνο 2313 301062, 2313 301061.

Οι εκδηλώσεις θα κορυφωθούν την Πέμπτη 2 Σεπτεμβρίου με το 77ο Αρχιερατικό Μνημόσυνο στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Χορτιάτη, και το Αρχιερατικό τρισάγιο στο Μνημείο Θυμάτων από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νεαπόλεως-Σταυρουπόλεως κ.κ. Βαρνάβα. Θα ακολουθήσουν κατάθεση στεφάνων, προσκλητήριο νεκρών και ομιλία.

«Με πλήρη συναίσθηση και σεβασμό στην ιστορία και στην εθνική μας συνείδηση δίνουμε και φέτος το παρών εδώ στον μαρτυρικό Χορτιάτη, τιμώντας τους ήρωες νεκρούς μας. Ποτέ ξανά. Δεν ξεχνάμε, όσα χρόνια κι αν περάσουν. Δεν λησμονούμε, γιατί η ιστορία δεν αλλάζει, γιατί η συλλογική μας συνείδηση διατηρεί άσβεστη τη μνήμη. 77 χρόνια μετά η τραγωδία του Ολοκαυτώματος δε θα σβήσει ποτέ από τη μνήμη και την καρδιά μας. Χρέος μας είναι να διατηρήσουμε την ιστορική μας Μνήμη και να διδάξουμε τα γεγονότα στα παιδιά μας. Με επίκαιρο πάντα το αίτημα να συμπεριληφθεί η ιστορία του τόπου μας στα σχολικά εγχειρίδια της πατρίδας μας», τονίζει σε μήνυμά του για τις φετινές εκδηλώσεις ο δήμαρχος Πυλαίας-Χορτιάτη Ιγνάτιος Καϊτεζίδης.

Να σημειωθεί ότι σε όλες τις φετινές εκδηλώσεις θα τηρηθούν αυστηρά τα μέτρα δημόσιας υγείας. Η είσοδος στις θεατρικές παραστάσεις είναι δωρεάν και θα γίνεται ύστερα από τηλεφωνική κράτηση. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν για κρατήσεις στα τηλέφωνα 2313-301062 και 2313-301061, από Δευτέρα έως Παρασκευή από 10.00 π.μ. έως 2.00 μ.μ.

Επιμέλεια αφιερώματος: Νάσος Μπράτσος